

Nr 110.

Ankom till riksdagens kansli den 9 maj 1941 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss ändring av villkoren för statsbidrag till driften av vårdhem för lättskötta sinnessjuka jämte i ämnet väckta motioner.

(3:e avd.)

Kungl. Maj:t har i årets statsverksproposition under femte huvudtiteln (punkt 101, sid. 175 och 176 av det vid propositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 3 januari 1941) föreslagit riksdagen att till Bidrag till driften av vårdhem för lättskötta sinnessjuka för budgetåret 1941/42 anvisa ett förslagsanslag av 700,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i propositionen nr 197, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 18 april 1941, föreslagit riksdagen att godkänna de ändrade villkor för statsbidrag till driften av vårdhem för lättskötta sinnessjuka, som av departementschefen förordats.

I samband härmed har utskottet till behandling förehått två i huvudsak likalydande motioner, väckta, den ena, nr 28, inom första kammaren av herr *G. W. Källman m. fl.*, och den andra, nr 54, inom andra kammaren av herr *V. Hedlund* i Östersund *m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta sådan ändring av villkoren för statsbidrag till driften av vårdhem för lättskötta sinnessjuka, att vårdavgiften å dylikt hem må utgöra högst 1 krona 25 öre per dag och patient.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för nämnda yrkande, hänvisas till motionerna.

Gällande bestämmelser angående statsbidrag till driften av vårdhem för lättskötta sinnessjuka innebära, bland annat, att statsbidrag till dylika hem utgår med 1 krona 25 öre för dag och patient, på villkor att för patient, tillhörande det sjukvårdsområde, för vilket hemmet är avsett, icke uttages vårdavgift med högre belopp än 50 öre för dag.

Från olika håll har tidigare påpekats, att flertalet av de å ifrågavarande hem intagna vore berättigade till folkpension och att enligt den år 1935 antagna lagen om folkpensionering pensionen ofta uppginge till belopp, som icke obetydligt överstege 50 öre för dag, i följd varav folkpensionär erhöles

ett förhållandevis stort belopp över för egna behov. Samtidigt hava landstingens utgifter för vårdhemmens drift avsevärt stegrats, sedan statsbidragsgrunderna fastställts. För att få till stånd en ändring härutinnan hava vid flera tillfällen väckts motioner, som föranlett riksdagen att påkalla utredning i ämnet.

I skrivelse den 13 februari 1941 har *socialvårdskommittén* framlagt förslag till provisorisk lösning av förevarande spörsmål. Kommittén har häri förordat en generell höjning av dagavgiften till 75 öre samt införandet av särskilda dagavgifter för patienter, som åtnjuta folkpension. För sistnämnda vårdtagare har dagavgiften föreslagits skola utgå med belopp, som i varje särskilt fall motsvarar folkpensionen, dock lägst 75 öre. Detta skulle medföra en höjning av dagavgiften för de folkpensionärer, som tillhöra första ortgruppen med omkring 50 öre, för dem som tillhöra andra ortgruppen med omkring 80 öre och för dem som tillhöra tredje ortgruppen med omkring 1 krona 10 öre.

Över socialvårdskommitténs förslag hava yttranden avgivits av *medicinalstyrelsen*, *pensionsstyrelsen*, *svenska landstingsförbundet*, *svenska stadsförbundet* och *svenska landskommunernas förbund*. En redogörelse för dessa yttranden återfinnes i propositionen, sid. 6—9.

Departementschefen har för egen del anfört:

Vid tillkomsten av gällande regler om statsbidrag till vårdhem för lätt-skötta sinnessjuka förutsattes, att den genomsnittliga driftkostnaden vid dessa hem uppginge till omkring 2 kronor 50 öre för vårdtag, varav i statsbidrag utginge 1 krona 25 öre, av patienten i vårdavgift uttoges högst 50 öre samt å vederbörande huvudman — i regel landsting eller stad utanför landsting — belöpte 75 öre. Sedan dess har en avsevärd stegring av vårdkostnaderna inträtt. En beräkning av dagkostnaderna för år 1941 utvisar sålunda en genomsnittlig sådan kostnad av 3 kronor 64 öre. Dessa ökade kostnader falla utslutande på vårdhemmens huvudmän.

Att frågan om höjning av dagavgifterna aktualiserats sammanhänger emellertid icke närmast med de under senare tid ökade driftkostnaderna. Ursprungligen riktades nämligen uppmärksamheten på denna fråga av den anledningen att efter vidtagna reformer å folkpensionsväsendets område folkpensionen ofta ej oväsentligt överstege vårdavgiften, 50 öre för dag. En folkpensionär, som åtnjote försörjning å vårdhem av nu ifrågavarande slag, finge sålunda, sedan vårdavgiften erlagts, behålla mera av folkpensionen än som kunde anses erforderligt för hans personliga behov.

Väl kan anledning finnas att först i ett större sammanhang taga ståndpunkt till frågan om de folkpensionärens ställning, som åtnjuta vård å allmän anstalt. Enär förevarande spörsmål emellertid icke begränsar sig härtill, utan det oberoende härav är skäl överväga en jämkning av det nu rådande förhållandet mellan den dagavgift, som uttages av patienten, och det allmännas bidrag, ansluter jag mig till uppfattningen, att en provisorisk ändring av nu gällande bestämmelser rörande dagavgiften å ifrågavarande vårdhem bör företagas.

Om sättet att lösa nu ifrågavarande spörsmål hava emellertid under utredningen i ärendet olika meningar gjort sig gällande. Socialvårdskommittén har förordat en generell höjning av dagavgiften vid vårdhemmen till 75 öre samt införande av särskilda vårdavgifter för patienter, som åtnjuta folkpension. Sistnämnda avgift förordas utgå med belopp, som i varje särskilt fall motsvarar folkpensionen, dock med lägst 75 öre per dag. Härvid förutsattes, att

de intagna skola av pensionen få för eget behov behålla ett mindre, kontant belopp, som av vederbörande huvudman bestämmes. Detta förslag har biträttats i samtliga remissyttranden utom pensionsstyrelsens, däri viss omläggning av förslaget förordas.

Pensionsstyrelsen anser det mindre lämpligt, att storleken av dagavgiften göres beroende av till vårdtagarna utgående folkpension och riktar uppmärksamheten på, att enligt socialvårdskommitténs förslag en välstuerad patient i regel får betala mindre än folkpensionären. Styrelsen framhåller tillika, att det icke kan vara riktigt att låta folkpensionär betala högre dagavgift än andra, i den mån denna högre avgift motsvarar utgående grundpension. Å andra sidan skulle, därest pensionstagaren själv tillåtes uppbära grundpensionen, i många fall en besvärlig uppdelning av folkpensionens belopp mellan pensionstagaren och anstalten komma att bli följden. Under hänvisning härtill och med betonande av att en alltför hög vårdavgift kan befaras medföra ett bristande intresse hos huvudmännen att i möjligaste mån begränsa driftkostnaderna vid hemmen, föreslår pensionsstyrelsen, att dagavgiften vid hemmen generellt höjes till 1 krona, dock att för folkpensionär, som icke äger annan tillgång än folkpensionen, avgift må inom nämnda gräns uttagas med högst folkpensionens belopp. Styrelsen tillägger, att vid en tillämpning av dessa grunder någon nämnvärd utökning av fattigvårdsklientelet icke torde komma att äga rum, då det knappast kunde inträffa, att en patients årsinkomst vore sådan, att den understege vårdavgiften och samtidigt på grund av sin storlek uteslöte patienten från rätt till tilläggs pension.

Enligt min uppfattning är pensionsstyrelsens förslag förenat med vissa fördelar framför allt såtillvida, att det icke föregriper en kommande lösning av det vidare spørsmålet om folkpensionärens ställning under tid, då han åtnjuter vård å allmän anstalt. Förslaget undanröjer emellertid endast delvis det missförhållande, som påtalats, och är dessutom ägnat att skärpa divergenserna i nu berörda hänseende mellan de olika ortsgrupperna. Genom pensionsstyrelsens förslag skulle nämligen en folkpensionär i ortsgrupp I som regel icke komma att få behålla någon del av sin pension, medan folkpensionär i ortsgrupperna II och III vid oavkortad pension skulle komma att få behålla omkring 30 respektive 60 öre per dag. Med socialvårdskommitténs förslag vinnes större rättvisa mellan folkpensionärerna i de olika ortsgrupperna, särskilt om detsamma kompletteras med en obligatorisk bestämmelse, att folkpensionärerna skola äga behålla ett visst, för samtliga ortsgrupper lika stort minimibelopp under den tid de äro intagna å dessa hem. I sistnämnda hänseende har jag efter vissa undersökningar ansett mig böra förorda, att patient, som åtnjuter oavkortad folkpension, må behålla ett belopp av lägst 5 kronor per månad eller alltså 60 kronor per år. Övriga folkpensionärer böra efter vederbörande huvudmans bedömande få behålla ett något mindre belopp. Genom en dylik bestämmelse skulle även pensionsstyrelsens invändning mot kommitténs förslag, i vad detsamma berör grundpensionen, komma att förlora huvudparten av sitt underlag. Med nu angivna modifikation finner jag mig därför böra tillstyrka socialvårdskommitténs förslag. Jag anser mig emellertid böra understryka, att det av mig sålunda förordade förslaget i dess helhet är att betrakta såsom ett provisorium i avbidan på den lösning, som det av socialvårdskommittén berörda principspørsmålet om å allmän anstalt intagnas rätt till folkpension kan komma att erhålla.

I årets statsverksproposition, femte huvudtiteln, punkten 101, har räknats med oförändrade villkor för statsbidrag till ifrågavarande hem under nästa budgetår. Då emellertid det av mig förordade förslaget torde böra genomföras snarast möjligt, vill jag tillstyrka, att framställning göres till riksdagen i syfte att från och med nästa budgetår få till stånd en ändring i gällande

villkor för statsbidrag till ifrågavarande vårdhem av den innebörd, för vilken jag nu redogjort. Någon ändring av det för nästa budgetår äskade anslagsbeloppet påkallas däremot icke.

Utskottet.

Kungl. Maj:ts förslag rörande grunderna för beräkandet av patientavgiftens maximibelopp vid ifrågavarande vårdhem synes utskottet i stort sett innebära en tillfredsställande lösning av det spörsmål, som i propositionen nr 197 behandlas. Vårdhemmens huvudmän erhålla enligt förslaget ett icke oväsentligt tillskott för bestridande av de ökade kostnader för hemmens drift, som under senare år inträtt, samtidigt som de å hemmen intagna folkpensionärerna tillförsäkras rätt att få disponera en mindre del av pensionen för egna behov.

I sistnämnda hänseende har departementschefen förordat, att patient, som åtnjuter oavkortad folkpension, må behålla ett belopp av lägst 5 kronor per månad, medan övriga folkpensionärer skulle efter vederbörande huvudmans bedömande få uppbära ett något mindre belopp. Utskottet delar i princip departementschefens uppfattning härutinnan. Med hänsyn till det klientel, varom här är fråga, finner utskottet dock praktiska skäl tala för att man i förevarande avseende bortser från grundpensionens belopp och bestämmer gränsen så, att alla patienter, som äga uppbära oavkortad tilläggspension, få behålla ett belopp av lägst 5 kronor per månad. Med denna jämkning tillstyrker utskottet Kungl. Maj:ts i propositionen nr 197 framlagda förslag.

Vid bifall till vad utskottet sålunda förordat torde de synpunkter, som framförts i motionerna I: 28 och II: 54, få anses hava blivit i allt väsentligt tillgodosedda.

Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till bidrag till driften av ifrågavarande vårdhem för nästa budgetår, innebärande en anslagshöjning med 100,000 kronor, har icke givit utskottet anledning till erinran.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

I:o) att riksdagen må

a) med av utskottet förordad jämkning godkänna de ändrade villkor för statsbidrag till driften av vårdhem för lättskötta sinnessjuka, som av föredragande departementschefen förordats i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 18 april 1941;

b) till *Bidrag till driften av vårdhem för lättskötta sinnessjuka* för budgetåret 1941/42 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 700,000 kronor;

II:o) att motionerna I: 28 och II: 54 må anses besvarade genom vad utskottet anført.

Stockholm den 9 maj 1941.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Joh. Nilsson* i Malmö, *Asplund, Bernhard Nilsson, Bergman, Heiding, Andrén, Sven Larsson, Karl Magnusson, Bäcklund, Gustaf Iwar Anderson* och *Persson*; samt

från andra kammaren: herrar *Jonsson* i Eskilstuna, *Eriksson* i Stockholm, *Svensson* i Grönvik, *Danielsson, Isacson, Holmdahl, Andersson* i Malmö, *Waltenheim*, fru *Alvén*, herrar *Hansson* i Rubbestad, *Åkerström* och *Eriksson* i Frägsta.